

Novi Rod

A. Čopić: 1922

Št. 12

List za
mladino

1922

NOVI ROD

izhaja v zvezkih po enkrat na mesec ter stane na leto 12 L, za pol leta 6 L, za četrt leta 3 L; posamezne številke so po 1 L.

Letna naročnina za inozemstvo: 15 L.

Izdaja „Zveza jugoslovanskih učiteljskih društev“
v Trstu.

VSEBINA

Stano Kosovel: BOŽIČ GRE...	Str. 177
Stano Kosovel: MIKLAVŽEVO .	„ 178
Srečko Kosovel: KADAR OTROK SPAVA	„ 178
C. Golar: ŽIVA VODA (Ruska pravljica)	„ 179
Afanasjev - Iv. Vouk: ZLATA RI- BICA (Ilustriral: A. Černigoj .	„ 184
Ivan Albreht: JANEZKOVA SKU- ŠNJAVA (Ilustriral E. Mayer) .	„ 187
Zvonimir Kosem: ALBATROS .	„ 188
Ivan Pregelj: GLIVE	„ 188
POUK IN ZABAVA	„ 189
KOTIČEK MALIH	„ 191

Odgovorni urednik: Josip Ribičič.

Uredništvo se nahaja: v Trstu, ulica Fabio Severo šte. 25.

Upravišтво: Škorklja Sv. Peter šte. 62.

Tiska tiskarna „Edinost“

v Trstu.

STANO KOSOVEL:

BOŽIČ GRE.

Božič gre na belem konju,
v rokah nosi jelovino,
v jasliah drobno božje dete.

Kaj pri nas bo s konjem belim,
kaj z dišečo jelovino,
kaj z otrokom siromašnim?

Belca v širni svet požene,
v vsako mesto, v zadnje selo —
sneg zamele nam deželo.

Z jelovino v hiše stopi,
srca zveže, duše spravi,
da bo mir ljudem v nižavi.

Dete v jasliah ostavi,
da dorase za življenje,
za življenje, za trpljenje
in za naše odrešenje.

□ □ □ □

STANO KOSOVEL:

MIKLAVŽEVO.

Miklavžev sejem je v deželi; hej,
kar z mano stopi otrok, in povej
kaj rad imel bi?

Poglej vrsté obloženih kolib,
njih šib cvetočih . . . Pa saj res je — šib
dovolj imamo.

Mordá bi rad rožičev in slaščic?
Ah to ni zanj, ki bled in vdrlih lic
po cestah blodi . . .

Naj ti ponudim pisanih igrač?
Pa kaj boš z njimi, ko potreben hlač
si bolj in suknje!

Glej otrok, sejem zate ne stoji . . .
Svetniku z jabolki do revčkov ni,
ne mara zanje,

ker čevljev nimajo in oken ne,
da bi nastavili mu krožnike
za šesti gruden.

□ □ □ □

SREČKO KOSOVEL:

KADAR OTROK SPAVA.

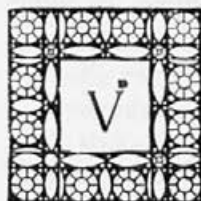
Kadar otrok spava
zlati angel vodi
maleno mu dušo
po vrtovih belih;
trga bele cvete,
siplje jih na zemljo,
siplje jih na majko,
ki nad njim se sklanja.

Kadar prebudi se,
vsa je bela postelj,
vse je zlato jutro;
in srebro prebelo
je na glavi majke.

C. GOLAR:

ŽIVA VODA.

(Ruska pravljica.)

nekem carstvu, v neki državi je živel car, ki je imel tri sinove; dva sta bila pametna, tretji pa neumen. Nekoč se je carju sanjalo, da živi za trikrat deveto deželo v tridesetem carstvu, krasna devojka, kateri iz rok in nog teče voda čudotvorna; kdor se te vode napije, postane za trideset let mlajši. A car je bil zelo star; zato pokliče k sebi svoje sinove in modre može ter jim reče:

«Ali mi nihče od vas ne zna teh sanj razložiti?»

Odgovore modri može:

«Vaše Veličanstvo! Še nikoli nismo z očmi ne videli, z ušesi ne slišali za tako krasno devojko. In kako se pride do nje, tudi ne vemo.»

Zdaj reče najstarejši sin carjevič Dimitrij:

«Oče, blagoslovi me, da grem na vse štiri strani, da vidim ljudi, da se jim pokažem, da poizvem za krasno devojko.»

Oče mu dá svoj očetovski blagoslov:

«Vzemi,» reče, «denarja, kolikor te je volja in vojske — kolikor ti je treba.»

Carjevič Dimitrij vzame sto tisoč vojakov in gre na pot. Gre dan, teden, gre mesec in dva in tri, kogar vpraša, nihče mu ne ve povedati za krasno devojko, in pride v tako puste kraje, kjer ni bilo ničesar razen neba in zemlje. Zapodi konja naprej, in glej, pred njim stoji visoka gora, z očmi je ne moreš premeriti. Zleze na čuden način na to goro pa najde tam starega, sivega starčka.

«Zdravo ded!»

«Zdravo junak! Ali se potepaš, ker se bojiš dela, ali ga iščeš?»

«Iščem dela.»

«Kaj bi rad?»

«Slišal sem, da živi za trikrat deveto deželo, v tridesetem carstvu krasna devojka, ki ji iz rok in nog teče voda čudotvorna; kdor to vodo dobi in se je napije, se pomladi za trideset let.»

«No, bratec, ti ne prideš tja!»

«Zakaj ne?»

«Zato ne, ker so na tem potu tri široke reke, na teh rekah trije brodi: Na prvem brodu ti bodo odsekali desno roko, na drugem — levo nogo, a na tretjem ti vzamejo glavo.»

Carjevič Dimitrij se razžalosti, povesi bujno glavo na silna pleča in si misli:

«Ali naj skrbim za očetovo ali svojo glavo? Vrnil se bom domov.»

Spusti se z gore, vrne se k očetu in reče:

Nisem mogel, oče, zvedeti zanjo; o tej devojki ni nikjer ne duha ne sluha.

Začne prositi srednji sin, carjevič Vasilij:

«Oče, blagoslovi mene, morda jo pa jaz najdem.»

«Ajd, sinko!»

Carjevič Vasilij vzame s seboj sto tisoč vojakov in se odpravi na pot. Gre dan, gre teden, gre mesec in dva in tri in pride v puste kraje, v same gozdove in močvirja. Naleti na čarovnico Koščeno nogo.

«Zdravo, babica, Koščena noga!»

«Zdravo, junak! Ali se potepaš, ker se bojiš dela, ali ga iščeš?»

«Dela iščem! Slišal sem, da živi za trikrat deveto deželo, v tridesetem carstvu krasna devojka, kateri iz rok in nog teče čudotvorna voda.»

«Živi, srček moj, živi, samo ti ne prideš do nje.»

«Zakaj ne?»

«Zato ne, ker so na tem potu trije brodi: na prvem brodu ti bodo odsekali desno roko, na drugem — levo nogo, a na tretjem ti bo odletela glava z ramen.»

Carjevič Vasilij se zamisli:

«Ali naj varujem očetovo ali svojo glavo? Vrnil se bom domov živ in zdrav.»

Ko se vrne, reče očetu:

«Nisem mogel, oče, zvedeti zanjo; o takšni devojki ni nikjer ne duha ne sluha.»

Začne prositi najmlajši sin, carjevič Ivan:

«Oče blagoslovi me, morda jo pa jaz najdem.»

Oče ga blagoslovi:

«Ajd, ljubeznivi sin, vzemi vojske in denarja, kolikor rabiš.»

«Meni ni treba ničesar, daj mi samo dobrega konja in jeklen meč!»

Carjevič Ivan sede na konja, vzame jeklen meč in se odpravi na pot. Gre dan, gre teden, gre mesec in dva in tri in pride v takšne kraje, da mu konj do kolena vodo brede, do prsi po travi gazi, a on, junak nima kaj jesti. Kar zapazi kolibico na kokošjih nožicah, vstopi, a v kolibici sedi čarovnica, z imenom Koščena noga.

«Zdravo, babica!»

«Zdravo, carjevič Ivan, ali se potepaš, ker se bojiš dela, ali ga iščeš?»

«Kakšno delo! V trideseto carstvo grem, tam pravijo, živi krasna devojka, iz rok in iz nog ji teče čudotvorna voda.»

«Živi, moj dragi, četudi je nisemz očmi videla, ne z ušesi slišala; samo ti ne prideš do nje.»

«Zakaj ne?»

«Zato ne, ker so na potu trije brodi, na prvem ti odsekajo desno roko, na drugem — levo nogo, a na tretjem — glavo.»

«No, babica, pa kaj mi je za glavo! Pojdem, pa kar Bog dá!»

«Ej, carjevič Ivan, rajši se vrni domov, ti si še mlad junak, nisi še bil v nevarnostih in ne poznaš večjega strahu.»

«Nočem! Kdor se boji mraza, naj ne sadi vinograda!»

Poslovi se od čarovnice in gre naprej. Gre dan, drugi in tretji in se približa prvemu brodu. Brodarji spě na drugi strani.

«Kaj naj storim?» pomisli carjevič Ivan. «Ako zakričim, oglušim za zmeraj, ako zažvižgam, potopim brod.»

Zažvižga samo na pol glasu, takoj skočijo brodarji na noge in ga prepeljejo čez reko.

«Kaj zahtevate, bratje, za trud?»

«Daj desno roko!»

«Ne dam, roko potrebujem sam.»

Carjevič Ivan mahne z mečem na levo in desno, poseka vse brodarje, sede na konja in odjezdi. Na drugih dveh brodih napravi istotako in že jezdi proti tridesetemu carstvu.

Na meji stoji velikan visok kot gozd, debel kot stog sena, a v rokah drži strašno sekiro. Velikan reče carjeviču Ivanu:

«Kam pa greš, črviček?»

«Grem v trideseto carstvo, da vidim krasno devojko, ki ji iz rok in nog teče čudotvorna voda.»

«E, kam si se namenil, fantek! Jaz stražim njeno carstvo že sto let, to ni zate! Prišli so sem silni in mogočni junaki pa so padli od moje močne roke. A kdo si ti, črviček?»

Carjevič vidi, da se ne bo pobotal z divjakom, zato se obrne na drugo stran. Gre in gre in se znajde v gostem gozdu. Tam stoji kolibica, a v kolibici sedi stara baba; opazivši junaka mu reče:

«Zdravo, carjevič Ivan. Kaj te je prineslo sem?»

In ji pové, ne da bi kaj prikrival. Baba mu dá čarobno travo in klobčič.

«Pojdi,» reče, «na prostrano polje, razpni šator in vrzi v ogenj to travo ali pazi: sam ostani za vetrom! Od te čarobne trave bo velikan trdno zaspal; ti mu odrobi glavo, zakotali klobčič in pojdi po njegovem sledu. Klobčič te privede naravnost v mesto, kjer caruje krasna devojka;

živi v velikem dvorcu in gre pogosto s svojo vojsko na zelene livade, da se razvedri; devet dni se sprehaja, a potem spi devet dni junaško spanje.»

Carjevič Ivan se zahvali staruhi in odjezdi na prostrano polje. Tam razpne šator in vrže v ogenj čarobno travo. Močen veter zanesa dim na tisto stran, kjer je bil na straži velikan. Njegove oči se zamračijo, leže na vlažno zemljo in zaspi kot zaklan. Carjevič Ivan mu odrobi glavo, zakotali klobčič in gre naprej. Gre in gre — že se vidi zlati dvorec. Krene s ceste, spusti konja v travo, sam pa se skrije v grm. Komaj je utegnil se skriti, že se dvigne od zlatega dvorca prašina kot stolp. Pride krasna devotka s svojo vojsko na zelene livade, da se pokratkočasi. Carjevič gleda — vsa vojska je zbrana iz samih devotk: ena je lepa, a druga je še lepša. A od vseh najkrasnejša, da se je ne moreš nagledati, je sama carica. Devet dni se je sprehajala po zelenih livadah, a carjevič ne trene z očesom, samo gleda jo in se je ne more nagledati.

Deseti dan gre carjevič v zlati dvorec; na mehki postelji leži krasna devotka, spi junaško spanje, a iz rok in nog ji teče voda, čudotvorna; skupaj z njo spi tudi njena zvesta vojska. Carjevič napolni dva mešička s čudotvorno vodo, odide iz dvorca, sede na svojega dobrega konja in odjezdi domov.

Deset dni in noči je spala krasna devotka, a ko se zbudi, se strašno razsrdi, zacepeta z nogami in zakliče z jasnim glasom:

«Kakšen ničvrednež je bil tukaj? Moj kvas je pil, a nič me ni pokril.»

Skoči na svojo brzo kobilico in se spusti v dir za carjevičem Ivanom. Kobilica leti, zemlja se trese. Dohiti dobrega junaka, udari ga z mečem in pogodi naravnost v srce. Carjevič pade na vlažno zemljo; bistré oči se mu zapirajo, rdeča kri mu ledeni. Pogleda ga krasna devotka, in prevzame jo velika tuga. Tako lepega junaka treba po vsem svetu iskati. Položi svojo belo roko na njegovo rano in jo namoči s čudotvorno vodo — in naenkrat se zaceli rana, in carjevič Ivan vstane zdrav in cel.

«Ali me hočeš za ženo?» ga vpraša krasna devotka.

«Hočem, draga moja!»

«No, pojdi domov pa me čakaj tri leta!»

Carjevič Ivan se posloví od svoje zaročenke in gre svojo pot. Že se bliža svojemu carstvu, a starejša brata postavita na vse strani straže z ukazom, da ga ne puste k očetu. Straže javijo takoj, da prihaja carjevič Ivan; starejša brata ga srečata na cesti, ga opijanita in mu vzameta mešička s čudotvorno vodo, a njega — vržeta v brezdno. Carjevič Ivan znajde se na drugem svetu.

Nenadoma prileti žar-ptica, zbere vse razmetane koščke, jih sestavi, kakor je treba, da bodo človek, potem prinese v kljunu mrtve vode, po-

kropi — vsi koščki se zrasejo; prinese žive vode, pokropi — carjevič oživi, vstane in reče: «Kako dolgo sem spal!»

Odgovarja žar-ptica:

«Na veke bi bil spal neprobudno spanje, da ni bilo mene.»

Carjevič se ji zahvali in gre domov, a doma ga oče niti videti ne mara, ker sta ga brata očrnila in ga izžene iz svojega carstva.

Tako je cela tri leta blodil po raznih krajih. Ko pa so minula tri leta, se pripelje na ladji carska devojka in pošlje carju pismo, v katerem zahteva od njega tistega sina, ki ji je vzel vode čudotvorne; ako pa se zoperstavi, mu bo požgala in pobila vse carstvo do zemlje.

Car ji pošlje najstarejšega sina. Zagledata ga dva dečka carske devojke in jo vprašata:

«Kako naj ga sprejmeva?»

«Vzemita vsak bič v roke pa ga naženita nazaj!»

Najstarejši carjevič, ves v ranah in marogah, se vrne klavrno domov pa noče povedati, kaj se je z njim zgodilo.

Carska devojka pa zagrozi vnovič in zahteva tistega carjeviča, ki si je napolnil dva mešička vode čudotvorne. — Car ji pošlje — drugega sina, in z njim se zgodi isto kakor s prvim: dečka sta ga z biči nasekala in spodila domov.

Zdaj ukaže car, naj poiščejo najmlajšega sina; ko ga najdejo, ga pošlje oče na ladijo k carski devojki. Ali carjevič Ivan pravi:

«Tedaj pojdem, kadar bo narejen do ladje kristalni most, in bo na mostu vse polno raznih jedil in vin.»

Ni drugače, postavijo most, pripravijo jedil, vina in medice. Carjevič zbere svoje tovariše in reče:

«Pojdite z menoj, jejte in pijte, in nič naj se vam ne smili!»

Glejte, gre carjevič po mostu, zapazita ga dečka in vprašata carsko devojko:

«Kako naj ga sprejmeva?»

«Primita ga za roke in vedita k meni!»

In carjevič Ivan in carska devojka se objameta in poljubita, gresta k očetu carju, in mu vse povesta, kako je bilo.

Car nažene starejša sinova v ledene kraje, v puste gore, a najmlajšega oženi s carsko devojko.

AFANASJEV:

ZLATA RIBICA

Prevedel: IVAN VOUK.

Ob morju, ob širokem morju, na otoku Bujanu, je stala nekoč majhna, preperela bajta. V tej bajti sta živela starec in starka. Živela sta revno: starec je šival mrežo in hodil k morju loviti ribe. Ribe so bile njun vsakdanji živež.

Ko je nekoč vrgel mrežo in jo začel vleči iz vode, se mu je zdela težja kakor po navadi: komaj, komaj jo je izvlekel. Pogleda ribič vanjo, a mreža je bila prazna: ena sama ribica se je ujela, to pa ni bila navadna ribica, ampak bila je zlata. Tedaj izpregovori ribica s človeškim glasom: »Nikar se me ne dotakni, starec, rajši

me izpusti v sinje morje, odkup dobiš od mene: vse izvršim, karkoli si poželiš.» Starec misli in misli, nazadnje pa reče: »Ničesar ne potrebujem od tebe, pojdi in raduj se v morju!» Vrže zlato ribico v morje in se vrne domov.

Ko pride domov, ga starka vpraša: »Ali si kaj naložil, starec?»

»Ulovil sem samo eno zlato ribico, pa še tisto sem vrgel zopet v morje, ko me je mlo prosila: »izpusti me v sinje morje, odkup dobiš od mene: vse izvršim, karkoli si poželiš! — Zasmilila se mi je ribica, nisem zahteval odkupa od nje, ampak sem jo izpustil zastonj.»

»Oj, ti stari osel! velika sreča ti je padla v roke, a ti je nisi znal izrabiti.» Ujezila se je starka, od jutra do večera je zmerjala starca in mu ni dala več miru: »Vsaj kruha bi bil vprašal! Kmalu je ne bo več skorjice v hiši, kaj boš žrl?»

Starec ni mogel več vzdržati. Napotil se je k zlati ribici, da jo prosi kruha. Pride k morju in zavpije na ves glas:

»Ribica, ribica! obrni repek v morje in pokaži glavico iz vode!»

Ribica je priplavala k bregu: »Kaj želiš, starec?»

»Ujezila se je starka nad menoj, pa me je poslala po kruh.»

»Pojdi domov, imela bosta dovolj kruha.»

Starec se vrne domov: »No, starka, ali imava kruha?»

»Kruha je dovolj, toda nesreča se je zgodila: korito se mi je razbilo; v čem naj zdaj perem perilo? Pojdi k zlati ribici in zahtevaj novo korito.»

Gre starec k morju: »Ribica, ribica! obrni repek v morje in pokaži glavo iz vode!» Priplavala je k bregu zlata ribica:

«Kaj hočeš, starec?»

«Starka me je poslala, novo korito hoče.»

«Dobro, imejta korito.»

Vrne se domov starec, a že pri vratih zavpije nanj starka: «Pojdi k zlati ribici in naj nama postavi novo bajto, v najini ni mogoče več prebivati, zakaj vsak hip se utegne podreti!»

Gre zopet k morju starec: «Ribica, ribica! obrni repek v morje in pokaži glavo iz vode!»

Ribica priplava k bregu, obrne repek v morje in pokaže glavo iz vode: «Kaj želiš, starec?»

«Novo bajto nama postavi; starka me zmerja in mi ne da miru. — Nočem, pravi, živeti več v stari bajti, zakaj vsak hip se utegne podreti!»

«Ne žaluj, starec; pojdi domov, moli Boga in vse bo napravljeno.»

Vrne se starec domov. Na dvorišču je stala hišica iz hrastovega lesa z izrezljanimi okraski. Starka mu prihiti naproti, pa še hujše se jezi nanj in ga začne zmerjati:

«Oj, ti stari tepec! Pač ne znaš izrabiti sreče. Bajto si izprosil, pa si domnevaš, da si bogvekaj pridobil! To ni nič, vrni se k zlati ribici in ji reci, da nečem biti več kmetica, biti čem kneginja, da me bodo imenitniki ubogali in se mi do pasu priklanjali!»

Gre starec k morju in kliče glasno: «Ribica, ribica! obrni repek v morje in pokaži glavo iz vode!»

Priplavala je ribica k bregu, obrnila repek v morje in pomolila glavo iz vode: «Kaj želiš, starec?»

Odgovoril je starec: «Ne da mi več miru starka, dodobra se je ujezila. Neče biti več kmetica, biti če kneginja.»

«Že dobro, nikar ne žaluj! Pojdi domov, moli Boga in vse bo napravljeno.»

Starec se vrne domov: na mestu, kjer je stala bajta, se dviga zidana hiša na tri nadstropja, po dvorišču tekajo posli, v kuhinji ropočejo kuharji, starka pa sedi v brokatnem oblačilu na visokem naslonjaču in deli ukaze.

«Pozdravljena žena!» pravi starec.

«Oj, ti nevednež zabiti! Kako se predrzneš imenovati mene, kneginjo, svojo ženo! Oj, hlapci! Primiite tega kmetavsa, odvedite ga v konjarno in naštejte mu jih s korbačem, kar jih more nesti!»

Takoj prihite hlapci; zgrabijo starca za vrat in ga vlečejo v konjarno. Konjarji so mu jih začeli nalagati in so mu jih toliko naložili, da se je komaj držal na nogah. Nato mu je starka dala službo hlapca. Dali so mu metlo, naj pometa po dvorišču; jedel pa je v kuhinji.

Slabo se je godilo starcu; ves dan je pometal dvorišče, a če je le kakšno smet pustil, takoj v konjarno z njim. «Copernica!» — je pomislil

starec: «sreča jo je našla, toda napihnila se je kot žaba. Sedaj me še za moža ne priznava več.»

Minilo je tako nekaj časa. Končno se je starka naveličala kneginjstva, pozvala je k sebi starca in mu velela: «Poberi se, stari tepec, k zlati ribici in ji reci: nečem biti več kneginja, biti čem kraljica.»

Gre starec k morju: «Ribica, ribica! obrni repek v morje in pokaži glavo iz vode!»

Priplavala je ribica k bregu: «Kaj hočeš, starec?»

«Kako naj ti povem! Razsrdila se je name starka hujše kot nikdar poprej: neče biti več kneginja, biti če kraljica.»

«Ne žaluj, pojdi domov, moli Boga in vse bo napravljeno.»

Starec se vrne domov: na mestu, kjer je stala prej hiša, se je dvigal visok dvorec z zlato streho. Okoli dvorca so korakali stražarji z nabiti puškami; v ozadju se je razprostiral obširen vrt, a pred samim dvorcem je bila zelena trata, na trati pa je bila zbrana vojska. Starka je bila oblečena kot kraljica, stopila je na balkon z generali in plemenitaši ter prisostvovala mimohodu čet: bobni so ropotali, godba je bučala, a vojniki so vpili: hura!

Minilo je tako nekaj časa. Starka se je naveličala biti kraljica, velela je poiskati starca in ga privedi pred svoje presvetle oči. Nastala je zmešnjava, generali so begali sem in tja, dvorjaniki so izpraševali: Kdo je ta starec in kakšen je? S težavo so ga našli v nekem zakotnem dvorišču in ga privedli pred kraljico.

«Pojdi, stari tepec!» mu veli starka, «pojdi k zlati ribici ter ji reci: nečem biti več kraljica, morska vladarica hočem biti, da mi bodo služila vsa morja in me slušale vse ribe v njih.»

Starec je hotel ugovarjati, toda starka mu zapreti, da mu da odsekati glavo. Zbere starec ves svoj pogum, gre k morju in kliče: «Ribica, ribica! obrni repek v morje in pokaži glavo iz vode!» Zlate ribice pa ni bilo od nikoder. Pokliče starec v drugo, pa zastonj. Pokliče v tretje in tedaj zašumi morje in zapenijo se valovi. Čisto in svetlo je bilo poprej morje, a zdaj je hkratu zatemnelo.

Priplava ribica k bregu: «Kaj želiš, starec?»

«Se hujše se je razsrdila starka: neče biti več kraljica, morska vladarica hoče biti, nad vsemi morji vladati, vsem ribam ukazovati.»

Nič ni odgovorila starcu ribica. Obrnila se je in izgnila v globočine morja.

Starec se vrne domov. Gleda in gleda, a ne verjame svojim očem: o dvorcu ni bilo več sledu. Na njegovem mestu stoji preperela bajta, a pred bajto sedi starka v raztrganem sarafanu.

Začelo se je prejšnje življenje. Starec je zopet lovil ribe; toda kolikokrat je vrغل mrežo, zlate ribice ni več ulovil.

IVAN ALBREHT:

JANEZKOVA SKUŠNJAVA.

ELMAYER

Janezek je bil star že pet let in je vse videl in slišal in uganil po svoje. Rad je bil na vrtu, rad na dvorišču, najrajši pa pri materi, kadar so pripravljali v kuhinji kaj za priboljšek. Izmed vsega, kar je opazil, se mu je zdelo najbolj prijetno ubijati jajca. Črk, črk, pa se izlije beljak iz lupine na krožnik in rumenjak plava sredi njega, kakor sladkorček v začarani vodi. Ko mali strepljajo in ocvrejo, hm! Janezek je že vselej ob samih mislih požiral sline.

Na koncu hiše, kjer je hlapec cepil drva, je stalo tñalo, ki je bilo po sredi trohno, a zvrha votlo. Tako lepo okrogla je bila lista udolbina, kakor materina ponev v kuhinji. Janezka je zamikalo in se ni mogel več premagovati, pa je znesel vse potrebno

skupaj. Treska je bila krožnik, rogoviličasta vejica vilice, košček apna mast, pesek je bil pa sol. Ko je bilo vse preskrbljeno, je smuknil v kuhinjo, je previdno vzel dve jajčki in je pohitel spet na svoj prostor. Kar gorelo je v njem, tako je bil vesel. Črk, črk, kakor mati! Beljak in rumenjak sta se pocedila na tresko in v udolbino. Janezek je hitro pomešal, dejal „masti“ in „soli“, pa je spet mešal in poskakoval od radosti. — „Kaj pa delaš?“ so prišli mati. — Seve malo nerodno mu je že bilo, ali takega veselja vendar ni mogel zamlčati. Postavil se je korenjaško in se je moško odrezal:

„Jajca cvrem!“

Križ božji! Mati so stopili bliže, pogledali in zavzdihñili, pa so se razjezili in so bili hudi, joj, prejoj! Malo je manjkalo in Janezek bi bil moral nastaviti svoja ušesa materinim srditim rokam. Prestrašil se je pa tako, da ni maral nikoli več cvreti jajca.

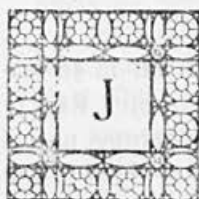

E.M.

□ □ □ □ □

ZVONIMIR KOSEM:

ALBATROS.

ata ptičev je preletela morje. Ko se spuščajo na obrežje, trudni, a vendar glasni in veseli, da je njihovega potovanja enkrat konec, zapazijo albatrosa, kako kroži mirno nad njimi v premislekih, ali bi se spustil za hip na tla tudi on.

«Šele zdaj prihajaš? In o tebi govore, da si kralj v letanju!» iztegne vriščeča jata svoje vratove proti krožečemu. «Dvakrat smo te videli sredi morja, pa si nam obakrat izginil izpred oči. Ali si omaгал sredi poti? Hitrejši smo od tebe, albatros!»

Albatros pa samo z nasmehom premeri vso jato:

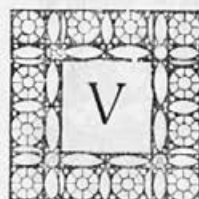
«Ptički, ptički moji, kako ste majhni in žlobudravi! Ali veste, kod vse sem jadral, ko smo se videli sredi morja? Dočim ste leteli vi le na jug, je bila moja pot poleg vaše smeri še na sever, vzhod in zahod — in še me niste prekosili. O ptički, ptički moji — ne bom se spustil v vašo družbo, preveč ste majhni in preveč žlobudravi!»

In albatros jim v ponosnem poletu zopet izgine nad morjem izpred oči.

IVAN PREGELJ:

GLIVE.

gozdu šetam. Pod solnčnozelenimi bukvami, pod borovci, ki jim severne kape kodrijo in krivenčijo veje, pod otožnimi jelkami in strogoresnimi smrekami, po mahovju, po igličevju in resju, zdaj preko svetlih črč, zdaj čez travnato jaso, zdaj skozi praprot čez pas. Vonj jesenske vlage diši iz tal, utihnil je šum čebelic po cvetočem resju.

Resje je ocvelo. Pa je gozdovom pognalo novo cvetje, čudno cvetje iz temne noči in mokrote, iz vlage mahovitih tal. Sto barev, sto lic, cvet do cveta: gozdno cvetje pozne jeseni — glive... In te so tečna hrana, a te so strup in smrt. Kdo jih loči? Ne beri jih, dete, če jih dobro ne ločiš! —

To je poučna prilika in jo smeš pozabiti. A to, kar prilika pomeni, si zapomni! Kakor gobe ženejo dandanes — knjige. Vsako jutro so novih bruhanli tiskarski stroji v izložbena okna knjižnice. Sama pestrost jih je, kakor barve gliv v gozdu. Pa so najbolj pisane glive strup in smrt. Morda so tudi najbolj mikavne knjige strupene. Moj mali! Čuvaj se strupa, ne beri slabih knjig!

Naše živalice.

V mojih detinskih letih smo imeli doma polno drobnih živalic, ki se jih še danes spominjam z največjim veseljem. Najbolj so se mi pa prikupili domači zajci, že zaradi njihove vesele narave.

Menda nisem imel šest let, ko sva šla z babico po zajce k neki teti v eno uro oddaljeno vas. Spominjam se, da me je pot precej utrudila, pa sem bil vseeno zelo vesel, ker sem bil od tistega dne gospodar dveh dolgouhih živali. Nosil sem jih sam v vreči, babici nisem pustil tega. Zdelo se mi je bolj imenitno, če opraviš vse delo sam. Zmagovali so me pa — dvakrat vem, da me je zaneslo moje breme pod cesto. Pa ni bilo nič hudega. Še jokal nisem, kar je bil pač višek samozatajevanja, če pomislite, da sem imel komaj dobrih pet let, to se pravi leta, ki so glede jokanja najbolj kisla.

Doma smo deli zajce v živinski hlev. Tam jim je zbil oče iz desk prijazno kočo, ki je imela od tedaj vse polno obiskovalcev. Otroci iz cele vasi so jih hodili gledat, kajti takih velikanov niso imeli do takrat pri nas nikjer. Posebno samec je bil imeniten, ker je imel povešena ušesa. Takrat je bila pri nas ta vrsta kuncev še neznana.

Pa ni je sreče brez nesreče. Samica je imela kmalu mlade. Kako prijazne so bile te živalice, zavite v mehko dlako!

Precej prvi dan sem jih jemal iz gnezda, prav nalahko, kot se mora ravnati s takimi mehкими kepicami. Moje veselje je bilo popolno — pa le nekaj dni. Neko noč jih je zavohala podlasica in bilo je po njih. Dobil sem drugi dan vse mrtve. Jokal sem, saj se mi je pripetila nesreča, ki si še večje nisem mogel misliti. Mrtve zajčke sem pa lepo pokopal vse v skupen grobič na vrtu in rosil njihovo počivališče z grenkimi solzami. To so bile prevare v življenju.

Pozneje sem imel več sreče pri svoji «živinoreji». Zaredilo se mi je tega drobiža, da je bilo kaj. Najlepše ure sem preživel pred hlevcem, opazujoč veselo poskakovanje drobnih uhatcev.

Na samca sem bil posebno ponosen. To vam je bil pravi varuh svoje družine, junak od petâ do konca zajčjih uhljev, pa hud, da je v jezi kar godrnjal. Kadar se je razjezil, je udarjal z zadnjima nogama ob tla, da se je kar zemlja potresla, kot bi hotel zarentačiti: «Rompompom, blisk in grom!»

Nekega dne sem spravil zajčjo družino na vrt, da bi se po svobodni volji napasla. Samica je imela ravno mladiče in tem je bilo treba več prostosti. Veselo so odskakovale drobne kepičice in se veselile solnčne prostosti. Pazil sem nanje, da se kak razposajenec ne oddalji preveč od družbe in se ne izgubi. Še bolj pa je pazila nanje sosedova mačka, plažeča se za plotom in s poželjivimi očmi

opazujoča nenavadno veselo družbo. Gotovo ji je igralo srce v mislih, kako slasten užitek bi napravila taka kepica v njenem želodcu. — Hop — že je bila mačka na tej strani plotu. Svignila je za drobnim belčkom kot blisk in preden sem se jaz spomnil, kaj je moja dolžnost, se že zapraši samec pred mačko. »Puh, puh,« sem slišal pihati mačko, zajec je pa udarjal z zadnjima nogama ob tla. Stala sta si nasproti kot dva nespravljliva sovražnika. Mačka zamahne s tačico po nasprotniku. Temu pa to božanje ni bilo povšeči in zakadi se s silo v sovražnico. Mačka odskoči, zajec za njo. Še enkrat sta prašila skupaj, topot pa huho; kar kepa se je naredila, potem je pa mačka zbežala. Zajec je bil krvav, a ob čutu zmagoslavja je pogumno preletel parkrat bojno polje, bijoč z zadnjima nogama ob tla, kot bi hotel dokazovati: »Tu smo mi gospodarji!»

Družina se je med tem zatekla pod materino okrilje in gotovo ji niti na misel ni prišlo, kakega junaka ima za svojega varuha.

Tembolj sem bil pa jaz ponosen nanj. Cenil sem ga za svojo osebo nekako tako visoko kot najlepšega konjička v vasi...

Imeli smo nekoč zelo pridno in prikladno mačko. Tako črna je bila, da se je kar svetila. Za časa njenega vladanja smo imeli mir pred nočnimi škrabljači. Jaz sem ji dal zato ime »črna kuža«. Imela je še to dobro lastnost, da ni stikala po shrambah za jedili kot mnoge druge.

To ljubeznjivo živalico pa je doletela huda nezgoda. Vjela se je nekje v past, ki ji je zlomila zadnjo nogo. Komaj se je še privlekla domov. Milo je mijavkala okrog hiše, se v bolečinah splazila na skedenj, kjer je imela v senu nekako stalno ležišče.

Ugibali smo, kaj naj storimo, da ubozico rešimo trpljenja. Puške nismo imeli in tudi v bližini ni bilo nobenega lovca. Z drugim orodjem pa je mačko težko hitro končati.

»Mačka si sama rano izliže,« je slednjič menil oče in pri tem je ostalo. Pustili smo jo živeti, jaz sem pa sklenil, da

bom njen zdravnik. Takrat sem obiskoval že mestne šole, in ker so bile glavne počitnice, sem imel časa na razpolaganje. Nosil sem tedaj po štiri in petkrat na dan ranjenki hrano in sicer tako kot je za težko ranjene. Sveže mleko, meso, slanino, kar je živalici kljub bolečinam dobro teknilo. To sem opazoval z velikim zadovoljstvom. Mati je rada vrgla zame kak pribolišek čez ponev. A za to seveda ni nihče vedel.

Mačka je kmalu okrevala in prišla s podstrešja. Nekaj časa je še malo pošepavala, a v nekaj tednih se ji je noga skoro popolnoma zarasla.

Opazili smo pa na njej, da je postala bolj boječa. Če jo je hotel kdo pogladiti, je takoj zbežala. Samo mene se ni bala. Lahko sem jo pogladil in vjel, toda samo jaz, na kar sem bil ponosen.

Zdaj sem seveda povedal vsem, s čim sem si pridobil njeno zaupanje. Materi pa vendar ni bilo všeč, da je klobase, ki so bile namenjene zame, pojedla mačka, češ, da se lahko navadi na tako hrano in ne bo več marala za miši.

A to se ni zgodilo. Bila je zopet tako pridna in poštena kot prej.

Mene pa ni mogla pozabiti leta in leta, do svojega zadnjega dne.

Čez kakega pol leta po teh dogodkih sem prišel zopet na počitnice in moja »črna kuža« mi je pretekla naproti prav kakor psiček. Mijavkala je in se mi dobrikala, česar ni delala pred nobenim drugim človekom. Tisti večer je bila po šestih mesecih prvič v izbi. Sedla je pod moj stol in se ni dala pregnati. Drugače bi je pa ne bili spravili nikdar v sobo. Materi in vsem se je zdelo to zelo čudno, čeravno so vedeli, kako sem jo zdravil.

Tudi prihodnje počitnice me je zopet takoj spoznala in se obnašala kot prvič.

Žal, da ji nisem mogel več dolgo odtrgovati svojih mastnih počitniških dobrot. Živalica je bila namreč že tako stara in izdelana, da je prvi teden po mojem prihodu nenadno poginila. Zvečer je še leno lazila okrog mene. Ponoči sem čul, kako je žalostno mijavkala pred mojimi vrati. Zjutraj pa sem jo našel mrtvo na pragu svoje sobice.

Hvaležna sirota se me je spomnila tudi ob poslednji uri... Fr. Ločniškar.

Pozdrav «Novemu Rodu.»

Pozdravljam te, o «Novi Rod»,
ki hodiš mimo mene vsepovsod,
Rada bi te hranila,
s tabo pogovarjala!
Zato mi Bog daj boljših dni,
da bi imela lir kar tri pesti.
Eh, kaj! Preveč me ne skrbi,
saj se na posodo dobi.
Pozdravljam te, o «Novi Rod»,
ki k meni prideš-že odkod.

Verčon Ivanka,
Erzelj, VI. šol. leto.

Božični večer.

Sveta noč, skrivnostna noč! Polna
dobrote, miru in ljubezni bo prispela
zopet do nas. Mir, skrivnosten mir bo
vladal nad dolino. Z jasnega neba bodo
sevale zvezdice in bodo zvedavo ku-
kale na naš svet. V njih svitu se bodo
bleščali snežni vrhovi naših gora. Iz
vaškega zvonika se bo čulo ubrano zvone-
nje trških zvonov in njihovi glasovi
se bodo izgubljali v tiho, blaženo noč.
Vsi veseli bomo sedeli v gorki sobi
krog jaslic in božičnega drevesca. Vsem
nam bo sijala z obraza zadovoljnost in
polni upanja bomo zrl v Dete, ležeče v
jaslicah, da bi nam prineslo sreče in
onega miru, ki so ga že angeli oznanjali
nad bornim betlehemske hlevcem:
«Slava Bogu na višavah in mir ljudem
na zemlji, ki so blaže volje!».

Rožica Uršič,
učenka V. razreda v Kobaridu.

Kraška burja.

Burja ima svoj sedež v naših krajih,
zato ji pravimo kraška burja. Res je,
da prinaša čist in dober zrak, a vendar
nam škoduje, ker nam o poletnem času
«odganja dež.» Škoduje nam, odkar so
kraški borovci posekani. Burja žvižga
ter piha od severo-vzhoda. Spoštovanja
ne kaže nobenega, tudi gospodo odkriva
ter ji trga klobuke z glave.

Kosmina Miroslav,
učenec VI. šol. I. lj. šole v Nabrežini.

Pravlјica o štirih godcih.

Štirje godci, ki so po gostilnah godli
od vasi do vasi in se s tem preživljali,
so prišli nekega večera do podrtega
gradu. Mesec je obseval razpadle zidove
in skozi okna so molele veje različnih
dreves. Tedaj je rekel eden izmed god-
cev: «Tovariši, napravimo podoknico
nekdanjim prebivalcem gradu.» Ostali
godci so bili zadovoljni s tem predlogom
in vsi skupaj so zaigrali veselo posko-
čnico. Ko so pa prenehali gosti, je stopil
iz razvalin majhen, star možiček, se jim
zahvalil za godbo in dal vsakemu ore-
hovo vejico, rekoč: «Nesite te vejice
svojim otrokom!» Godci so vzeli vejice,
toda med potjo so jih pometali v travo
zabavljajoč: «Kaj drugega naj bi nam
raje dal! Čemu nam bodo te vejice, saj
jih imamo doma dovolj.» Samo eden je
vtaknil vejico v žep in jo domov pri-
šedši dal otrokom.

Drugo jutro so pa priskakali otroci k njemu vsi iznenadeni in so rekli: «Oče, zakaj si pa prinesel tako trde orehe, da jih še raztolči ne moremo? Pa tako lepo rumeni so vsi! Takih orehov še nismo videli.

Godec je začudeno gledal orehovo vejico, na kateri je viselo vse polno zlatih orehov. Hitel je pripovedovat o tej čudni dogodbi svojim tovarišem. Ko so ostali godci to slišali, so šli iskat svojih vejic. Iskali so ves dan, vendar so se slednjič morali vrniti praznih rok domov.

Ta pravljica uči, da ne sme človek nikdar prezirati niti najmanjšega daru.

Kočevar Amalija.

VIII. razr. Sv. Jakob pri Trstu.

Naša vas.

Naša vas leži v lepi prijetni dolini. Krog in krog pa jo obdajajo visoki hribovi, najlepši izmed njih je Krn na vzhodni strani. Kdo ga ne pozna? Vsi mislimo nanj z žalostjo. Na severu je Morizna in Polovnik, na južni strani so Starinski vrh, Hum in Stol. Lepi so ti naši hribi, ki se ponosno dvigajo proti nebu. Mimo vasi teče deroča, bistra Soča krasne modrozelenne barve. Skozi vas se vije bela državna cesta, ki pelje v Trbiž. Po njej pa švigajo neprestano avtomobili. Pokopališče se nahaja v lepem kraju, pod njim drvi bistra Soča. Žalostni smo zapustili ljubo domačo vas leta 1915., ko smo morali v neznano tujino, v Italijo. Skoraj štiri leta smo se potikali po neznanih krajih, med tujimi ljudmi. Težko nam je bilo, ker nismo razumeli njihovega jezika. A vendar je prišel čas, da smo zapustili begunstvo marca leta 1919, ter se vrnili v žalostno porušeno vas. Skoraj ni bilo poznati kraja. Hiše so izginile, o njih ni bilo sledu. Vendar nas je nekaj razveselilo: naša mala cerkev je še stala in pred njo dve krasni lipi, katerim je kruta vojna prizanesla.

Sedaj je naša vas popravljena. Hiše so nove, a tudi življenje v vasi je novo.

Knez Vladimir,

učenec VI. razr. lj. šole na Trnovem pri Kobaridu.

Moja mlajša sестrica.

Imam dve sestrici. Starejši je imena Davorinka in mlajši Milenka. Milenko imam veliko raje, ker je majhna in pridna. Ko pridem iz šole, se me razveseli in pravi: «Na-na-me.» In moram jo vzeti v naročje. Včasih je pa tudi nekoliko sitna, da jo moram pokarati. Kadar pišem nalogo, mi pravi: «Pa-pa-pa!» In sedaj, ko pišem ta spis, me ves čas oponaša, ker ve, da govorim o njej.

Lapajna Marija,
učenka V. razr. v Idriji.

Mož in jerebica.

Mož je ujel jerebico v mrežo. Ko jo misli zadaviti, se nesrečnica oglasi rekoč: «Izpusti me, izpusti. Vabila ti bom druge jerebice v tvoje mreže.» «Oj, kako grdo je to, da hočeš pehati tovarišice v nesrečo, le da bi otela sama sebe,» odgovori mož in usmrti sebičnico.

Stanislav Tomišič,
Dutovlje.

Dolge hlače.

Dolge hlače so se vpeljale pred komaj sto leti. Jurij IV. kralj Anglije, je napovedal boj kratkim hlačam, ki so jih v tisti dobi nosili. To pa zaradi tega, ker je imel sam vsled bolezni silno otečene noge. Upal je, da mu jih dolge hlače skrijejo. In ker ima vsak kralj veliko posnemalcev, se je ta nova moda povsod vpeljala.

Sultan in uradniki.

Uradniki:

Nismo že prejeli plače
kar je vojna — mesce tri!
Vsak ima skrbi domače!
Kdo za ženo naj skrbi?

Sultan:

To je res, toda poglejte:
tudi z mano je tako —
k vsemu pa še to prištejte
da jaz žen imam tristo.

Gustinčič Rudolf,
Vrdela - Trst

K Finžgarjevi igri „Vedež“

Dr. Fran Kimovec.

Glavni harmonij

Pa tje: ka-ha-ha-ha, ha-ha-ha-ha, ha-ha-ha-ha,

ha-ha-ha-ha. Oj očka Ve-dei-le day-mi blago, po-vaj mi hje hje hje hje, po-ha-zi, hje ra-ste zla-

to o. o. po-tu-zi, hje ra-ste zla-to, o. o. ka-ha-ha-ha, ha-ha-ha

-ha, ha-ha-ha-ha, ha-ha-ha-ha Mi pa gre-mo na praj, mi pa gre-mo na zaj, očka

Ve-dei, ce-hi-nov mu day, day, day, očka Ve-dei ce-hi-nov mu day, aj,

aj ka-ha-ha-ha, ha-ha-ha-ha Ve-dei, ce-hi-nov mu

day day, day, očka Ve-dei ce-hi-nov mu day, aj, aj! ka-ha-ha!

Ob sklepu drugega letnika.

Prebili smo zopet leto in dan, prestali zopet težko dobo!

In v prepričanju, da je šlo najhujše že mimo nas, stopamo v tretji letnik, polni vere in upanja.

Kakor nismo nazadovali v drugem letniku, tako ne bomo v tretjem, ako nam bodo zvesti ostali sotrudniki in naročniki!

Tudi novi letnik bo izhajal v novi opremi, in tudi za novi letnik so se priglasili novi sotrudniki!

Da bi se tudi novi naročniki!

Letnik „Novega Roda“ bo obsegal odslej deset števil, ki bodo izšle v prvih desetih mesecih prihodnjega solnčnega leta; v oktobru 1923 pa bo že izšla prva številka četrtega letnika, tako da bo list končno izhajal samo v mesecih šolskega leta. Veljal ne bo več 12 L, ampak 10 L; posamezne številke pa 1 L kakor doslej.

UREDNIŠTVO in UPRAVNIŠTVO
„NOVEGA RODA.“

V TRSTU, 1. decembra 1922.

Rešitev ugank v 11. številki „Novega Roda“

Stolp: V, Rim, d, Slomšek, Bah, Krk, pet, Tomaž, Egipt, kelih. — Vidmar Emil

Magična kvadrata:

M	E	N
C	I	N
G	E	R

8	28	24
36	20	4
16	12	32

Uganke: I.: krava; II.: jezdec na konju.

Besedna uganke: rosa, kosa, osa.

Vse uganke so prav rešili:

V Lokavcu: Črnigoj Jožef, Čibej Pavel, Slokar Hermína in Angela, Soban Ana, Črnigoj Štefan, Kompara Ana, Ivo in Vida, Čibej Marija, Črnigoj Ana, Batagej Justina in Viktor, Čoha Avgušlina.

Pri Sv. Jakobu: Šavron Tezej, Blažina Josipina, Žerjal Dora, Biščak Stanislav, Vrh Pavla in Olga, Bidovec Ferdinand, Muškovič Genovefa, Kukanja Bruno, Kojanec Rudolf, Kanač Danica, Turina J., Kočever Amalija, Udovič Olga, Torjan Zora

V Dutovljah: Tomišič Ivana in Stanislav.

V Kobaridu: Uršič Marica, Volarič Ana.

V Komnu: Okretič Albin, Pipan Danilo.

Na Kalu pri Bovcu: Klavora Alojz in Emil, Mlekuž Pavlina, Kravanja Ivanka, Kravanja Marija in Lucija, Čas Margerita.

V Tolminu: Štrekelj Ljubomira in Ladislav, Stres Ljuba.

V Trnovem: Brinšek Velebita.

V Idriji: Skok Zinka, Poženel Julka, Kogej Ladislav, Svetec Flora, Smuk Mici, Kosmač Alojzija, Kogej Emilija, Tomic Marija, Jerč Julka, Žonta Amalija, Pepca in Rafaela.

V Nabrežini: Gruden Valerija, Čaharija Dragica, Čaharija Aliče, Pertot Danila.

Na Opčinah: Malalan Karel, Guštin Danilo.

V Koprivi: Šonc Vladko.

Na Grahovem ob Soči: Sattler Andrej.

V Barkovljah: Pertot Jelica in Vlasta.

V Novakih: Flander Janko.

Izžrebana je bila:

Uršič Marica
iz Kobarida

Prejela je v dar:

Potrebščine
za risanje